IGAZGATÓK

Toldy Ferenc (1805–1875)

Schedel (1847-től hivatalosan Toldy) Ferenc Budán született német anyanyelvű, de magát magyarnak valló polgári családban. A pesti egyetemen először bölcsész szakon végzett, majd orvosnak tanult. Nyugat-európai tanulmányútjáról írt közleményeivel már fiatalon nevet szerzett magának, és 1830 novemberében az elsők között választották meg a Magyar Tudós Társaság tagjává. Eleinte a segédjegyzői feladatokat látta el, majd 1835-ben a Tudós Társaság titoknoka (mai szóhasználattal főtitkára) lett, és ezt a tisztséget több mint 30 évig, 1861-ig viselte.

Korán foglalkozni kezdett az Akadémia könyveinek és folyóiratainak ügyével is, gondoskodott a könyvadományok értékének megbecsüléséről, beszállításáról, regisztrálásáról és elhelyezéséről. 1839-ben – habár nem nevezték ki könyvtárnoknak – hivatalosan is az Akadémiai Könyvtár vezetője lett, munkáját külön díjazás nélkül végezte. Neki köszönhető, hogy a Magyar Tudós Társaság könyvtára 1844. december 23-án megnyílt a Trattner–Károlyi-házban. Az ünnepélyes megnyitón Toldy részletesen ismertette a könyvtár addigi történetét.

1846-ban megpályázta és elnyerte az Egyetemi Könyvtár igazgatói székét, ezért az Akadémiai Könyvtár felügyeletéről lemondott. Ennek ellenére továbbra is figyelemmel kísérte sorsát. 1848 telén megjelentette az Akadémiai Könyvtár működési szabályzatát, az első magyar nyelvű könyvtári utasítást, és haláláig tagja volt az Akadémia 1865-ben alakult könyvtári bizottságának.

Hunfalvy Pál (1810–1891)

Gróf Teleki József családja nevében 1851. június 27-én nevezte ki az Akadémiai Könyvtár első könyvtárnokát (későbbi megnevezéssel főkönyvtárnokát), Hunfalvy Pált.

Eredeti nevén Hunsdorfer Pál a Késmárk környéki Nagyszalókról származott szász jobbágy családból. A késmárki evangélikus líceumban tanult, majd egy évet a miskolci líceumban töltött, hogy magyar nyelvtudását elmélyítse. Évekig a Podmaniczky családnál nevelősködött, mellette ügyvédi képesítést szerzett. Korán kitűnt nyelvtehetségével, a filozófia és a történelem iránti érdeklődésével. 1839-ben tanulmánysorozatot jelentetett meg az *Athenaeum* folyóiratban, amelynek hamarosan állandó munkatársa lett, itt ismerte meg Toldy Ferencet és Bajza Józsefet. Bajza javaslatára 1841-ben levelező taggá választották. Ekkor János fivérével együtt kérelmezte a névmagyarítást, amelyet az udvari kancellária a következő évben jóváhagyott. 1842-ben a késmárki líceum jogtanára lett. 1850 nyarán Pestre költözött, ekkortól fordult érdeklődése a nyelvészet és az etnográfia felé.

Könyvtárvezetőként nevéhez fűződik a könyvtár beköltöztetése az Akadémia palotájába, és az addig külön kezelt alapító Teleki-könyvtár és a további könyvtárrész egységes szakrend szerinti felállítása. Munkatársával, Budenz Józseffel közösen dolgozta ki az első könyvtári szabályzatot, és tett javaslatot egy könyvtári bizottság felállítására.

Hunfalvy összeszokott munkatársaira támaszkodva 40 évig hatékonyan irányította a könyvtárat. Könyvtárvezetői és tudósi munkásságával egyaránt nagy tekintélyt szerzett magának. 1883-ban igazgatósági taggá és az I. Nyelv- és Széptudományi Osztály elnökévé is megválasztották. Ő alapította a *Nyelvtudományi Közlemények*et, amelynek 1877-ig főszerkesztője is volt. 1889-ben a Magyar Néprajzi Társaság elnöke lett. Számos külföldi tudományos társaság tagjai közé választotta,

mint például a párizsi Société Philologique, a philadelphiai American Philosophical Society, a Berlini Királyi Porosz Akadémia vagy a Bécsi Antropológiai Társaság. Közéleti munkájáért is számos elismerést kapott: előbb a királyi tanácsosi, majd a főrendház örökös tagja kitüntetésekben részesült.

Élete végéig aktívan részt vett az Akadémia és a könyvtár munkájában, 1891. november 30-án hunyt el.

Fröhlich Róbert (1844–1894)

Az Akadémia Igazgatótanácsának javaslatára gróf Teleki Gyula, az alapító Teleki család feje 1893. január 7-én Fröhlich Róbertet, az Akadémia 1892-ben megválasztott levelező tagját nevezte ki főkönyvtárnokká.

Zsidó családban született, fivére Fröhlich Izidor fizikus akadémikus, a család 1851-ben áttért a református hitre. Tanulmányait Pesten és Bázelben végezte. Fiatal korában néhány évig segédlelkészként tevékenykedett, majd 1869-től húsz éven keresztül latin–görög–német szakos középiskolai tanár volt a Budapesti Ágostai Hitvallású Evangélikus Gimnáziumban. 1882-ben a pesti egyetemen magántanári képesítést szerzett a keleti népek ókori történetének szakterületén. Kutatásai középpontjában Pannónia régészete és epigráfiája állt.

Fröhlich rövid könyvtári tevékenységéről szinte semmilyen adat nem maradt fenn. Még egy év sem adatott meg neki arra, hogy megismerkedjen a könyvtár működésével és a főkönyvtárnoki feladatokkal, mert 1893 vége felé betegeskedni kezdett, és 1894. május 23-án elhunyt.

Heller Ágost (1843–1902)

Az Akadémia összes ülésének javaslatára gróf Teleki Gyula 1894. november 12-i levelében járult hozzá, hogy Heller Ágost legyen az Akadémiai Könyvtár következő főkönyvtárnoka.

A természettudós Heller Ágost Pesten született sziléziai eredetű német ajkú családban. Német tannyelvű elemibe és reáliskolába járt szülővárosában, 1866-ban a budai József Ipartanodában (a műegyetem elődjében) vasútmérnöki oklevelet szerzett. Csak műegyetemi tanársegéd és reáliskolai tanári tevékenysége idején tanult meg jól magyarul, amikor neki magának kellett magyarul tanítania. 1869-ben két szemeszteren keresztül a heidelbergi egyetemen az akkori idők legnevesebb professzorai előadásait látogatta. Eleinte a kísérleti fizikában, a csillagászatban és a meteorológiában mélyedt el, de nemzetközi szaktekintélyt fizikatörténeti munkáival szerzett. Az Akadémián Eötvös Loránd ajánlására 1887-ben levelező, 1893-ban rendes taggá választották.

Heller két évtizedig volt a Természettudományi Társulat könyvtárnoka, e tapasztalat birtokában nagy lendülettel fogott neki a már évek óta hatékony vezető nélkül működő Akadémiai Könyvtár rendbetételéhez és fejlesztéséhez: a katalogizálás és a feldolgozás meggyorsításához, a raktározási gondok enyhítéséhez. Aktívan közreműködött a kötelespéldány-törvény kidolgozásában, és az ő hivatali idején, 1895-ben vezették be a Könyvtárba az elektromos világítást.

1896-ban Duka Tivadarral együtt képviselték Magyarországot Londonban a Royal Society nemzetközi bibliográfiai konferenciáján.

A századfordulón hozzáfogott egy új német nyelvű fizikatörténeti mű megírásához a müncheni Királyi Tudományos Akadémia történelmi bizottsága felkérésére, de betegsége megakadályozta, hogy elkészüljön vele. 1902. szeptember 4-én, 58 éves korában elhunyt.

Szily Kálmán (1838–1924)

Főkönyvtárnoki kinevezését megelőzően Szily Kálmán 15 évig volt az Akadémia főtitkára Eötvös Loránd elnöksége alatt, e tisztségéről hivatalosan 1905 elején mondott le. Az évek óta be nem töltött könyvtárvezetői tisztséget – a könyvtári bizottság ajánlásával és a Teleki család kinevezésével – 1905. április 6-án vette át.

Szily 1838-ban született a Pest vármegyei Izsákon tehetős földbirtokos családban. Otthon taníttatták, csak a gimnázium utolsó két tanévét végezte a pesti piarista gimnáziumban. Először a budai József Ipartanodában (a műegyetem elődjében), majd a bécsi politechnikumban végezte tanulmányait. Két évig Zürichben, Berlinben és Heidelbergben tanult a kor híres tanárainál. Visszatérve a műegyetemen tanított különböző tanszékeken. Már 1865-ben az Akadémia levelező tagjává választották, 1873-ban nyerte el a rendes tagságot, majd 1883-ban igazgatósági tag lett. 1879-ben a kísérleti természettan rendes tanárává nevezték ki, az 1879/1880-as tanévben ő volt az egyetem rektora.

Az 1880-as években kezdett komolyabban foglalkozni a nyelvészettel. 1898-ban állandó szótári bizottságot alakított az Akadémián azzal a céllal, hogy előkészítse a magyar nyelv szótárának új kiadását. 1904-ben megalapította a Magyar Nyelvtudományi Társaságot, amelynek ő lett az első elnöke. Nyelvtörténeti munkásságáért 1913-ban elnyerte az Akadémia nagyjutalmát.

Könyvtárvezetőként nagy hangsúlyt fektetett arra, hogy a kézirattár újabb anyagait rendezzék. Neki is meg kellett küzdenie az egyre növekvő állomány elhelyezésével, és újabb raktári területeket kellett kialakítania. Hivatali idején a könyvtár rendezése szinte teljesen elkészült, 57 szakot alakítottak ki. 1914-re a cserekapcsolatok száma 250-re emelkedett. Az első világháború visszavetette az intézmény fejlődését, és különösen a háborút követő gazdasági nehézségek és politikai fordulatok komoly megpróbáltatást jelentettek.

Szily Kálmán élete végéig vezette a könyvtárat. 1915-ben megünnepelték akadémiai tagságának 50. évfordulóját, és még ebben az évben a főrendiház tagja lett. 1920-ban az Akadémia tiszteleti tagjává választotta. 86 évesen, 1924. július 24-én hunyt el.

Ferenczi Zoltán (1857–1927)

Az Akadémia ajánlatára a Teleki család 1925 januárjában nevezte ki főkönyvtárnoknak Ferenczi Zoltánt, akinek nem volt ismeretlen az Akadémiai Könyvtár, hiszen az Egyetemi Könyvtár igazgatójaként 1905-től csaknem két évtizeden át tagja volt az MTA könyvtári bizottságának.

Ferenczi a Kolozs megyei Borsán látta meg a napvilágot 1857-ben. A kolozsvári egyetemen szerzett tanári képesítést és bölcsészdoktori oklevelet, majd egyetemi magántanárként a magyar irodalomról tartott előadásokat. A kor legjelentősebb Petőfi-kutatói közé tartozott.

1891-től vezette a kolozsvári egyetem könyvtárát, majd sikerrel megpályázta a budapesti Egyetemi Könyvtár igazgatói posztját, és 1899-ben a fővárosba költözött. Az MTA 1905-ben levelező taggá,

1917-ben rendes taggá választotta. Könyvtártudományi munkáival is nagy szakmai tekintélyt szerzett.

Az Akadémia főkönyvtárnokaként több hatékony intézkedést hozott, például előrelendítette a feldolgozási munkát, új nyilvántartási rendet vezetett be, új raktárat hozott létre a bérház alagsorában. A könyvtár centenáriumi ünnepélyén, 1926. március 15-én ő tartotta az ünnepi beszédet, amelyben vázolta a könyvtár történetét és összefoglalta helyzetét. 1927. május 31-én bekövetkezett halála meggátolta további tervei megvalósításában.

Ifj. Szinnyei József (1857–1943)

A könyvtári bizottság 1927 októberében először csak a főkönyvtárnok hosszabb idejű helyettesítésére kérte fel a 70 éves Ifj. Szinnyei József akadémikust, fél évvel később azonban már kinevezését javasolták, amelyet 1928. május 1-jén kapott meg a Teleki családtól.

Szinnyei a neves bibliográfus akadémikus Szinnyei József fiaként született Pozsonyban 1857-ben. Felsőfokú tanulmányait a Budapesti Tudományegyetemen végezte, majd Finnországban tanult. 1883-ban a finn nyelv és irodalom egyetemi magántanára lett. Az MTA 1884-ben levelező taggá, 1896-ban rendes taggá, 1922-ben igazgató taggá választotta.

1881 és 1886 között könyvtári tisztviselőként dolgozott a Magyar Nemzeti Múzeumban. 1886-tól a kolozsvári egyetemen, majd 1888-tól a budapesti egyetemen tanított finnugor összehasonlító nyelvészetet nyugdíjazásáig. 1927-től 1942-ig a felsőház tagja volt az MTA képviseletében.

Szinnyei vezetése idején a könyvtár nagyon szűkös anyagi feltételek között működött, így sem tervszerű állományfejlesztésre, sem felújítási munkákra nem volt mód. Az állomány nagyságához képest kevés volt a könyvtári alkalmazottak száma, és a látogatottság is visszaesett. E kedvezőtlen helyzetet ellensúlyozta, hogy a Könyvtár 1929-ben megkapta történetének egyik legnagyobb és leggazdagabb adományát, a Vigyázó-könyvtárat.

Budapestet 1942 szeptemberében érték az első légitámadások, és a hatóságok felszólították a közgyűjtemények vezetőit a szükséges óvintézkedések megtételére. Szinnyei betegsége miatt már nem tudott részt venni a légoltalmi előkészületek kialakításában. Helyettese, Török Pál szervezte meg a könyv- és kéziratgyűjtemény legértékesebb darabjainak biztonságba helyezését. Szinnyei 1943. április 14-én elhunyt.

Melich János (1872–1963)

Az MTA könyvtári bizottsága 1943. május 10-én Melich János nyelvészt, az Akadémia rendes tagját, az I. Nyelv- és Széptudományi Osztály elnökét jelölte az Akadémiai Könyvtár főkönyvtárnokának. Ő volt az utolsó könyvtárvezető, akit az alapító Teleki család megerősített tisztségében.

Melich szarvasi, szlovák anyanyelvű, evangélikus vallású földműves családban született. Középiskoláit Szarvason és Késmárkon, egyetemi tanulmányait Kolozsváron végezte. 1896-ban került a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtárába, ottani működésének utolsó éveiben, 1919 októberétől 1922 végéig a könyvtár igazgatója volt. 1921-től nyugdíjazásáig, 1940-ig a budapesti egyetemen a szláv filológia rendes tanáraként működött. Munkásságáért 1939-ben megkapta a Corvin-láncot. Gazdag tudományos életpályát tudhatott maga mögött.

Hivatalba lépésekor már megkezdődött a könyvtár értékeinek biztonságba helyezése, az első szállítmány 1943. június 8-án érkezett meg a Magyar Nemzeti Bank veszprémi óvóhelyére. Később még további mentési fordulók következtek, így a könyvtár megújítására és fejlesztésére kidolgozott terveit nem valósíthatta meg.

Az ostrom idején az MTA épülete súlyosan megsérült, 1945 tavaszától a károk felmérése és a helyreállítási munkák következtek a fűtetlen romos épületben, hogy minél előbb használhatóvá tegyék a könyvtárat. A főkönyvtárnoknak vissza kellett szereznie az elrejtett értékeket, közben igazolóbizottságok előtt kellett tisztáznia magát, és politikai vizsgálódásokat kellett kiállnia. A könyvtár munkájának újraszervezéséért és a munkafeltételek javításáért folytatott sikertelen küzdelem miatt 1948 júniusában lemondott tisztségéről.

Melich János számára még újabb keserűséget is hoztak a „fordulat évei". 1949. október 31-én a szovjet mintára átszervezett MTA törölte rendes tagjainak sorából, és tanácskozó taggá minősítette vissza. Részleges rehabilitációja 1952-ben történt meg, ekkor a nyelvtudományok doktorává nyilvánították. A nyilvánosságtól visszavonultan élt 1963-ban bekövetkezett haláláig.

Keresztury Dezső (1904–1996)

Keresztury Dezsőt 1948. július 2-án az MTA 1946-ban elfogadott új alapszabálya szerint választotta meg főkönyvtárnoknak az összes ülés. A kinevezéshez – ami csak 5 évre szólt, nem élete végéig – többé nem volt szükség a Teleki család jóváhagyására. Jóllehet az akadémiai tagság sem volt már szükséges a poszt betöltéséhez, ez a régi kívánalom mégis teljesült: Keresztury ugyanezen a napon az MTA levelező tagja is lett.

Zalaegerszegen született művelt polgári családban, ügyvéd édesapja 1915-től 1918-ig a város polgármestere volt. Eötvös-kollégistaként a Pázmány Péter Tudományegyetem magyar–német szakos hallgatója volt, 1927-ben tanári, 1928-ban bölcsészdoktori oklevelet szerzett. 1929-től 1936-ig a berlini Humboldt Egyetem Magyar Intézetének könyvtárosaként és az egyetem magyar lektoraként dolgozott. Hazatérve újságíróként és tanárként tevékenykedett, 1945-ben a budapesti egyetem magántanára lett. A Nemzeti Parasztpárt tagjaként 1945-től 1947-ig vallás- és közoktatásügyi miniszter, ezzel párhuzamosan az Eötvös József Collegium igazgatója volt.

Keresztury 1948 októberében ismertette elképzeléseit az Akadémiai Könyvtár átszervezéséről az MTA Igazgatótanácsában. Javaslatai közül – a könyvtár területének kibővítése, a korábban külön kezelt gyűjtemények (Goethe-szoba, Vörösmarty-szoba stb.) beolvasztása a könyvtári állományba, keleti gyűjtemény kialakítása – számos megvalósult. Elérte, hogy folytatódjon a könyvtár helyiségeinek felújítása, és növekedjen a munkatársi létszám.

A kommunista párt előretörése miatt 1949 végére Keresztury személye már nem volt megfelelő a Könyvtár élén. 1950 elejére nemcsak könyvtárvezetői állását veszítette el, hanem a Széptudományi Alosztály eltörlésével akadémiai tagsága is megszűnt. Az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárának munkatársa lett, innen ment nyugdíjba. Tekintélyes Arany János-kutatóként 1973-ban ismét az MTA levelező tagja, majd 1982-ben rendes tagja lett.

Scher Tibor (1912–1975)

A kommunista párt hatalomra kerülésével az új politikai rendszerhez való hűség lett a legfőbb szempont az Akadémiai Könyvtár vezetőjének kiválasztásában. Az ókortörténész és hebraista Scher Tibor a Magyar Kommunista Párt, majd a Magyar Dolgozók Pártjának tagja volt, és jó összeköttetésekkel rendelkezett az akadémiai életben is. A Tudományos Káderbizottság először a tervezett Keleti Könyvtár élére, majd az Akadémiai Könyvtár vezetésére javasolta. Az MTA elnöke, Rusznyák István 1950 februárjában ideiglenesen, majd a Minisztertanács hozzájárulásával május elsejétől véglegesen is kinevezte a Könyvtár igazgatójának.

Scher Tibor Kiskőrösön született 1912-ben. A kiskunhalasi Szilády Áron Református Reálgimnáziumban érettségizett, felsőfokú tanulmányait a Pázmány Péter Tudományegyetemen és az Országos Rabbiképző Intézetben végezte. 1936-tól 1944-ig gimnáziumi tanár, 1946-tól 1948-ig a jeruzsálemi Magyar Intézet vezetője volt, hazatérése után az ELTE Bölcsészettudományi Karán dékáni hivatalvezető lett.

Az Akadémiai Könyvtárban sok feladat hárult rá: hivatali ideje alatt befejezték a háborús károk okozta felújításokat és átépítéseket, elkészítették az intézmény ötéves tervét. Megkezdték egy új cédulakatalógus kialakítását, és újraindították a nemzetközi cserekapcsolatokat, előnyben részesítve a szocialista országok intézményeit.

Az eleinte elismeréssel dolgozó könyvtárigazgatót 1952 tavaszán éles kritikák érték, majd az MTA főtitkára által kezdeményezett fegyelmi eljárás eredményeként megrovásban részesült, és egy külön vizsgálóbizottság javaslatára eltávolították az Akadémiai Könyvtárból. Tapasztalt igazgatóhelyettesét, Nyireő Istvánt, a debreceni egyetemi könyvtár egykori igazgatóját is nyugdíjazták.

Schert áthelyezték a pécsi egyetemi könyvtárba, ahol igazgató lett. 1956-tól két évig az Ukrán Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetének munkatársa volt, majd 1975-ben bekövetkezett haláláig az ELTE könyvtártudományi és ókori keleti tanszékének docenseként dolgozott.

Kovács Máté (1906–1972)

Az Akadémia pártkollégiuma döntésének értelmében 1952 októberétől 1953 szeptemberéig háromtagú bizottság irányította az Akadémiai Könyvtár munkáját. Tagjai Haraszthy Gyula, Kovács Máté és Mátrai László voltak.

Kovács Máté parasztcsaládból származott, középfokú tanulmányait a debreceni Fazekas Mihály Főreáliskolában végezte, majd francia–magyar szakos diplomát szerzett a Tisza István Tudományegyetemen. Eleinte gimnáziumban tanított, majd az Országos Köznevelési Tanácsban kapott megbízást. 1944 után a Nemzeti Parasztpárt tagjaként országgyűlési képviselő lett, később a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium államtitkáraként a művelődéspolitika és a köznevelés újjászervezésén dolgozott. 1949-től 1956-ig a debreceni egyetemi könyvtár igazgatói tisztségét látta el, ezt követően az ELTE Könyvtártudományi Tanszékét vezette másfél évtizeden át.

Az Akadémiai Könyvtár vezetésére felállított bizottság feladata az volt, hogy meghatározza a könyvtár gyűjtőkörét, funkcióját, és hogy átalakítsa a könyvtár szervezetrendszerét. A munkamegosztás szerint Kovács Máté a szervezeti kérdésekkel foglalkozott.

Mátrai László (1909–1983)

Mátrai László is tagja volt annak a háromtagú bizottságnak, amely az Akadémia pártkollégiumának indítványozására 1952 októberétől 1953 szeptemberéig irányította az Akadémiai Könyvtár munkáját.

Budapesten, a Józsefvárosban született, a 8. kerületi Zrínyi Miklós Reálgimnáziumban érettségizett, majd a Pázmány Péter Tudományegyetemen 1929-ben német–magyar szakos diplomát, két évvel később doktori fokozatot szerzett.

1933-tól az Egyetemi Könyvtárban dolgozott, mellette az Eötvös Collegium tanára volt. 1941-ben kultúrfilozófiából habilitált, majd egyetemi magántanárnak nevezték ki. Később filozófiatörténetet oktatott az egyetemen. 1945 februárjától 1980-ig az Egyetemi Könyvtár főigazgatója volt. 1948-ban az MTA levelező, 1962-ben rendes tagjává választották, 1970-től 1979-ig a II. Filozófiai és Történettudományi Osztály osztályelnöke volt.

A háromtagú bizottságban Mátrai a gyűjtőkör kialakításával foglalkozott.

Haraszthy Gyula (1910–1990)

Az MTA vezetése már 1952 őszén Haraszthy Gyulát szemelte ki új könyvtárigazgatónak. Mivel ő ekkor a Közgazdaságtudományi Egyetem könyvtárának a vezetője és az ELTE Könyvtártudományi Tanszékének újonnan kinevezett vezetője lett, egy évig harmadmagával irányította az Akadémiai Könyvtárat. Kovács Máté és Mátrai László mellett ő az operatív, mindennapi ügyintézés feladatait látta el.

Haraszthy Sárbogárdon született 1910-ben értelmiségi családban. A Lónyay utcai Református Gimnáziumban érettségizett, majd a budapesti tudományegyetemen szerzett magyar–német szakos diplomát, doktori címét 1932-ben kapta meg. 1935-től 1940-ig az Egyetemi Könyvtárban feldolgozó könyvtárosként dolgozott. Az elsők között kapcsolódott be az éppen meginduló egyetemi könyvtárosképzésbe. 1953 elején megkapta egyetemi tanári kinevezését. A tanszékvezetői megbízatást 1951-től 1954-ig vállalta, mivel közben az Akadémiai Könyvtár vezetőjévé nevezték ki.

1953 szeptemberétől egyedüli vezetőként látott neki a korábban meghatározott feladatok végrehajtásának: kialakította a könyvtár új szervezeti struktúráját a tudományos könyvtári profil érdekében, létrehozta a kötészeti és a mikrofilm alosztályt, elkezdte kiépíteni a hálózati rendszert a központi és az akadémiai kutatóintézeti könyvtárak között, bővítette a nemzetközi kapcsolatokat és a cserepartnerek számát.

Az 1956-os forradalom idején Haraszthy Gyula harmadmagával elérte az akadémiai kádernyagok elégetésének leállítását, emellett a könyvtár forradalmi bizottsága táviratokat küldött szét körülbelül 11 000 forint értékben a nemzetközi cserepartnereknek, amelyben tiltakoztak a szovjet csapatok jelenléte ellen, és anyagi és erkölcsi segítséget kértek. 1957-ben őt és három munkatársát eljárás alá vonták, Haraszthy ekkor írásbeli megrovást kapott. Az 1959-ben indult ún. feddhetetlenségi eljárás során ismét megvizsgálták az 1956 előtt is vezető pozíciót betöltő személyek 1956-ban játszott szerepét. A Minisztertanács Személyügyi Titkársága 1960 tavaszán azt a döntést hozta, hogy Haraszthy nem lehet tovább az Akadémiai Könyvtár igazgatója, és 1960. március 31-én felmentették.

1960-tól az Országos Széchényi Könyvtárban kapott munkát, ahol a feldolgozó főosztályt, majd a különgyűjtemények főosztályát vezette, innen ment nyugdíjba 1973-ban.

Rózsa György (1922–2005)

Erdei Ferenc főtitkár javaslatára Rózsa György 1960 februárjában az Akadémiai Könyvtár igazgatóhelyettesi posztját foglalta el Györkösy Alajos nyugdíjba vonulását követően. Haraszthy Gyula igazgató váratlan menesztése miatt azonban 1960. április 1-jétől megbízott, július 1-jétől kinevezett igazgatója lett a könyvtárnak.

Rózsa György polgári zsidó családban született Nagyváradon 1922-ben. Középfokú tanulmányait Bukarestben magán- és állami gimnáziumokban végezte, majd szülővárosában érettségizett. A vészkorszakot a híres Kasztner-vonat utasaként élte túl. 1949-ig a Külügyminisztérium kötelékében dolgozott, 1950-ben a Rajk-per kapcsán letartóztatták, és egy évig internálótáborban tartották fogva.

1951-től az Országos Könyvtári Központban dolgozott, 1953-ban elvégezte a Pedagógiai Főiskola könyvtár szakát. A Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Intézetéből került át a Közgazdaságtudományi Intézetbe könyvtárvezetőnek.

Rózsa első intézkedései közé tartozott a könyvtári hálózat központi irányításának megszilárdítása, a tudományos tájékoztatási szolgálat megszervezése (tudományos fokozatait is ebben a témában szerezte meg). A régi és egyre súlyosbodó raktározási nehézségek miatt csalódást jelentett számára, hogy 1969-ben leállították a már megtervezett új könyvtárépület megépítését. Elfogadta a meghívást a genfi ENSZ Könyvtár élére, 1969-től 1975-ig töltötte be ott az igazgatói posztot. Távolléte idején Rejtő István igazgatóhelyettes vezette az Akadémiai Könyvtárat. Visszatérte után is nagy hangsúlyt fektetett a kutatómunkát segítő könyvtári szolgáltatások fejlesztésére (kiadványok, katalógusok, adatbázisok, reprográfia).

Vezetése alatt tekintélyes, modern technikával felszerelt tudományos szakkönyvtárrá alakult az Akadémiai Könyvtár, amely mind dolgozólétszámát, mind állományát, mind költségvetését tekintve az ország egyik legjelentősebb könyvtárának számított. Hosszú előkészületek után végül a könyvtár elhelyezése is megoldódott: az MTA egykori bérházából alakították ki az Akadémiai Könyvtár új épületét, amelyet 1988-ban adtak át. Rózsa a rendszerváltozást követő, egyre több bizonytalanságot magával hozó években is a könyvtár élén maradt, 1996-ban vonult nyugdíjba.

Engel Pál (1938–2001)

1996. július 1-jétől Engel Pál történész látta el az Akadémiai Könyvtár főigazgatói tisztét.

Az elismert középkorkutató 1938-ban született Budapesten, iskoláit is itt végezte, 1961-ben az ELTE Bölcsészettudományi Karán történelem–könyvtár szakos diplomát szerzett. Bár már egyetemi éveitől fogva a történelem állt érdeklődése középpontjában, pályája első két évtizedében különböző könyvtárakban dolgozott és szerzett könyvtárvezetői tapasztalatot. A számos idegen nyelvet ismerő szakember 1986-ban a történettudomány kandidátusa, 1994-ben doktora tudományos fokozatot szerzett. 1995-ben az MTA levelező, majd hat évvel később rendes tagja lett.

Az újonnan kinevezett főigazgató legfontosabb feladata az volt, hogy feltérképezze az intézmény szakmai és gazdasági helyzetét, koncepciót készítsen a könyvtár kibillent gazdasági egyensúlyának helyreállítására, és az egyensúlyhiányt kiváltó okok megszüntetésére. Engel a könyvtár munkáját alapvetően színvonalasnak tartotta, szembesülnie kellett azonban a folyamatos alulfinanszírozottság miatt kialakult súlyos gazdasági helyzettel.

Engel Pál 1996 decemberében felmentését kérte a Könyvtár vezetése alól, mivel nem látott lehetőséget arra, hogy az anyagi gondok megoldódnak. Mivel az újból kiírt főigazgatói pályázat eredménytelen maradt, tovább irányította az intézményt, és 1997. szeptember 30-án fejezte be munkáját a könyvtárban.

Domsa Károlyné (1943–2014)

Az MTA elnöke által 1998 áprilisában közzétett sikertelen pályázat után az Akadémiai Könyvtár főigazgatói álláshelye hosszú ideig betöltetlen maradt. Engel Pál távozásától 2006-ig Domsa Károlyné vezette az intézményt, mindvégig főigazgató-helyettesi kinevezéssel.

Domsa Károlyné Szabó Alojzia 1943-ban született Budapesten. Itt végezte iskoláit, majd az Eötvös Loránd Tudományegyetemen 1966-ban magyar–arab szakos diplomát szerzett. Az egyetem befejezése után közvetlenül az Akadémiai Könyvtár munkatársa lett a Nemzetközi Csere szolgálati Osztályon, amelyet 1977-től osztályvezetőként irányított. 1989. február 1-én, amikor Rejtő István főigazgató-helyettes nyugdíjba ment, őt nevezték ki a helyébe.

A következő években az idősödő Rózsa György főigazgató válláról egyre több terhet vett le, ezt ismerték el 1993-ban az ügyvivő főigazgató-helyettesi kinevezéssel. Miután Rózsa György 1996-ban nyugdíjba vonult, az új főigazgató munkába állásáig tartó négy hónapra az MTA elnöke őt bízta meg a könyvtár vezetésével. Engel Pált szintén segítette főigazgató-helyettesként, szakmai tudásával és helyismeretével komoly támasza volt.

2006-ban kérte nyugdíjazását. Érdemei elismeréseként megkapta a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje kitüntetést, valamint a Bibliotéka Emlékérem-díjat.

Náray-Szabó Gábor (1943)

Az MTA elnöke hosszú idő után 2006 januárjában tett közzé ismét pályázatot az Akadémiai Könyvtár főigazgatói munkakörének betöltésére. A vezetői állást Náray-Szabó Gábor akadémikus nyerte el, aki a Könyvtárról már széles körű ismeretekkel rendelkezett, hiszen 1997 végétől másfél évig elnöki megbízottként felügyelte a Könyvtárat, és 2002 és 2005 között tagja volt az MTA Könyvtári Bizottságának.

Náray-Szabó Gábor Budapesten született, édesapja, Náray-Szabó István vegyészmérnök 1945-től 1949-ig az MTA levelező tagja volt. Felsőfokú tanulmányait először a Veszprémi Vegyipari Egyetemen kezdte, majd az ELTE Természettudományi Karán fejezte be. Gyógyszeripari kutatásokat végzett Magyarországon és külföldön is, 1992-ben egyetemi tanárrá nevezték ki. 1990-ben az MTA levelező, 1998-ban rendes tagjává választották, 1996-tól 1999-ig az MTA főtitkárhelyettese volt.

Igazgatói működésének második felében két országos közfeladattal bővült az Akadémiai Könyvtár tevékenysége: az Elektronikus Információszolgáltatás Nemzeti Programmal és a Magyar Tudományos Művek Tára adatbázis működtetésével. Ekkor került vissza a könyvtárhoz a Tudománypolitikai és Tudományelemzési Osztály és a Lukács Archívum is. A feladatbővüléssel összehangban új nevet kapott az intézmény, 2013-tól nevezik MTA Könyvtár és Információs Központnak.

Náray-Szabó Gábor hét évig irányította a Könyvtárat, 2013. június 30-án nyugállományba vonult.

Monok István (1956)

A 2012 decemberében közzétett főigazgatói pályázaton Monok István nyerte el az MTA Könyvtár és Információs Központ főigazgatói posztját 2013. július 1-jei kezdettel.

Középfokú tanulmányait Zalaegerszegen végezte. A szegedi József Attila Tudományegyetemen 1977 és 1982 között magyar–történelem szakos diplomát, 1983-ban doktori címet szerzett. 1984 és 1987 között az Eötvös Loránd Tudományegyetem könyvtár szakát végezte el.

1982-től 1991-ig a szegedi József Attila Tudományegyetem központi könyvtárának Régi Könyvek és Kéziratok Osztályán dolgozott, 1989-ben megalapította, majd egy évtizedig vezette a Könyvtártudományi Tanszéket a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán. 1999-től 2009-ig az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója volt. 2006-tól az Eszterházy Károly Főiskola Kulturális Örökség és Művelődéstörténeti Tanszékén oktatott. 2010 és 2014 között a Szegedi Tudományegyetem Könyvtár- és Humán Információtudományi Tanszékét vezette. 2011-ben megszerezte az MTA doktora címet, ugyanebben az évben Széchenyi-díjban részesült.

Az MTA Könyvtárában első intézkedései közé tartozott a könyvtári informatika megerősítése, illetve fejlesztése. Az információtechnológiai feladatok koordinálására létrehozta az informatikai főigazgató-helyettesi posztot. Igazgatása alatt a hagyományos könyvtári feladatok mellett kiemelt szerepet kapott a két országos közfeladat, az Elektronikus Információszolgáltatás Nemzeti Program és a nemzeti publikációs adattár, a Magyar Tudományos Művek Tára magas szintű működtetése, valamint a kutatástámogatás előtérbe helyezése.

2008-tól 2026-ig főszerkesztője volt a nagy múltú könyv- és sajtótörténeti folyóiratnak, a Magyar Könyvszemlének.